

„Minden siket gyermeknek meg kell adni a jogot, hogy kétnyelvűként nőhessen fel, a halláscsökkenés szintjétől függetlenül. A gyermek akkor jut teljes kognitív, nyelvi és társadalmi képességek birtokába, ha ismeri és használja mind a jel-, mind a verbális nyelvet (annak írott és hangzó formáját).”

Az elmúlt néhány évtizedben számos tanulmány igazolta, hogy a siket gyermekek számára a legmegfelelőbb oktatási forma a bilingvális oktatás. Mégis, a világ országainak csak a 27%-a alkalmazza ezt az oktatási módszert (a WFD felmérése szerint). Ön szerint miért?

FG: Úgy gondolom, hogy ez az arány komoly reményre ad okot. Ne felejtjük el, hogy a bilingvális oktatás elve a siketoktatásban viszonylag újkeletű dolog, ezért még mindig nagyon erős azoknak az ellenállása, akik az orális módszert támogatják. Ezen kívül, az implantátumok fejlődése újabb lökést adott az orális megközelítésnek. Ez nem szerencsés dolog, mivel az implantátummal élő gyermek verbális (hangzó) nyelvi fejlődését jelentősen segítené, ha hagynák, hogy használja a jelnyelvet.

Ezzel együtt optimista vagyok, mert egyre több szülő és oktató ismeri fel azt a tényt, hogy az egyetlen járható út az az, ha a siket gyermek számára hozzáférhetővé teszik és megengedik mindkét nyelvet, a jelnyelvet és a verbális nyelv használatát.

A siket gyermeknek minél előbb és minél teljesebben kell kommunikálnia a szüleivel. A jelnyelv segíti a korai kommunikációt, míg a verbális nyelvet nyilvánvalóan lassabban sajátítja el a gyermek. Azonban a siket gyermeknek is ugyanolyan ütemben kell szocializálnia, mint más, nem hallássérült gyermeknek. Ez pedig nem valósulhat meg jó kommunikációs készség híján. A bilingvális módszerrel, a jelnyelv és a verbális nyelv egyidejű használatával lehetővé tesszük ezen készség kialakulását.

Milyen feltételei vannak a bilingvális oktatás bevezetésének? Milyen tényezőket kell figyelembe vennünk, amikor egy bilingvális oktatási módszert kidolgozunk?

FG: Először is meg kell állapodnunk abban, hogy mind iskolai, mind otthoni környezetben a bilingvális módszert fogjuk alkalmazni. Ugyanis az „oktatás”, „nevelés” mindkét környezetben zajlik. Ezért a szülőket fel kell világosítani a kétnyelvűség (bilingvalizmus) és a kétkultúráság (bikulturalizmus) mikéntjéről, és arról, hogy ezek hogyan viszonyulnak a siketséghez. A szülőknél is meg kell tanulniuk jelnyelven (legalábbis bizonyos fokon), és ki kell dolgozniuk egy olyan módszert, amelyben a gyermek megkapja a jelnyelvi és a hangzó nyelvi inputot is.

Az iskolai környezetben történő bilingvális oktatás bevezetésében nagyon körültekintően kell eljárni, ez alapos felkészültséget igényel. Általában azt szoktam tanácsolni, hogy állítsunk fel egy munkacsoportot, amely tanárokból, szülőkből, nyelvészekből és oktatási szakemberekből, valamint a siket közösség tagjaiból áll. Ennek a munkacsoportnak az a dolga, hogy feltegye azokat a kérdéseket, amelyek a bilingvális oktatási módszer kidolgozásához szükségesek. ... Tanulmányoznia kell a bilingvális oktatási módszert az országon belül (ha van ilyen), és az országon kívül (külföldön). Ezután elindíthatunk egy kísérleti programot, amelyet menet közben lehet finomítani. Speciális monitorozási módszerre is szükség van, hogy nyomon követhessük a program sikerességét. Ha pedig sikeres, a kísérleti programot

fokozatosan ki lehet terjeszteni a siketoktatás egészére. (...)

Ezzel együtt a szülőket is meg kell győzni arról, hogy siket gyermekük számára a bilingvális oktatási módszer a legmegfelelőbb. Általában támogatják ezt a módszert?

FG: Általában a szülők az elsők, akik felismerik, hogy a tisztán orális megközelítés nem teszi lehetővé a megfelelő kommunikációt köztük és gyermekük között.

Ráadásul a gyermek kognitív és pszichológiai fejlődése sem tud kiteljesedni.

Kezdetben az orvosi megközelítés hatására a tisztán orális módszert alkalmazzák, de később, a gyakorlatban olyan tényekkel találkozhatnak, amelyek miatt megkérdőjelezzik ezt az utat. Ezek tények a következők:

- a kétnyelvűség (bilingvalizmus) természetes jelenség, úgy két hangzó nyelv esetében, mint egy verbális (hangzó) nyelv és egy jelnyelv esetében;
- a jelnyelvek teljes jogú természetes nyelvek, amelyek teljes kommunikációt tesznek lehetővé;
- a jelnyelv korai használata beindítja a gyermek nyelvelsajátítási képességét, és segíti a hangzó nyelv megtanulását is;
- számos olyan siket gyermek van, aki soha nem fog hangzó nyelven jól kommunikálni, bármilyen új technológia is áll a rendelkezésére;
- végezetül, a kommunikáció és az oktatás, nevelés kérdése nem csupán az orvosok felelőssége, hanem a szülők, az oktatók, a nyelvészek, és a két világ egyéb tagjainak a felelőssége is – a siket és a halló világ tagjaié.

Mi az előnye a bilingvális oktatásnak a siket gyermek szempontjából? Mi az előnye a társadalom szempontjából? Van hátránya?

Úgy gondolom, hogy a teljes értelemben vett bilingvális oktatás – otthoni és iskolai környezetben egyaránt – az optimális megoldás a siket gyermek szükségleteinek kielégítésére. Ezzel együtt biztosítja a gyermek nyelvhez, kommunikációhoz, és tudáshoz való hozzáférését, ami által a társadalom teljes jogú tagjává válhat.

Ahogy „A siket gyermek joga a kétnyelvűvé váláshoz” című cikkemben írtam:

“A gyermek jövőjét kockáztatjuk, ha a modern technikai haladásban bízva csak egy nyelvvvel, a verbális nyelvvvel számolunk. Egyfelől kockáztatjuk a gyermek kognitív és személyiségi fejlődését, másfelől tagadjuk annak szükségességét, hogy a gyermek mindkét kultúrába bekapcsolódjon, amelynek tulajdonképpen tagja. (...) Az ember soha nem bánja meg, ha több nyelvet ismer, azt viszont minden bizonnyal megbánja, ha nem ismer eleget, különösen akkor, ha a fejlődése a tét. A siket gyermeknek joga van ahhoz, hogy kétnyelvűvé váljon – mi pedig felelősséggel tartozunk, hogy ezt számára biztosítsuk.”

Számtalan előnye mellett nem nagyon látom a bilingvális oktatás hátrányát. A kétnyelvűségből származó kényelmetlenségek leküzdhetők, ha segítünk ezeknek a

gyerekeknek abban, hogy mindkét nyelvhez, mindkét világhoz alkalmazkodjanak. Később, fiatal felnőttként pedig tiszteletben tartjuk döntésüket, hogy egyik vagy másik – esetleg mindkét – világhoz akarnak tartozni.

Néhány kérdés, amit egy bilingvális oktatással foglalkozó munkacsoportnak fel kell tennie:

- Mennyi időt vesz igénybe a tanárok képzése? Kizárólag siket tanárok oktathatnak?
- A bilingvális oktatás bevezetését az állam finanszírozza?
- Mekkora összegről van szó?
- Mennyi időt vesz igénybe a bilingvális oktatás bevezetésének folyamata?
- Azok az országok, ahol az elmúlt években bevezették a bilingvális oktatást, fel tudnak mutatni pozitív változást a siketoktatás minőségére vonatkozóan?

A munkacsoportnak figyelembe kell vennie, hogy számos tényező országonként változik, ezért a kérdésekre adott válaszok is saját országukra lesznek jellemzőek. Ezért különösen fontos, hogy a munkacsoport tagjai jól ismerjék országuk oktatási rendszerét, miközben folyamatosan konzultálnak más országok oktatási intézményeivel és szakértőivel is.

Forrás: Válogatás Francois Grosjean (FG): A siket gyermek joga a kétnyelvűvé váláshoz című cikkéből